

EESTI ANTIDOPINGU JA SPORDIEETIKA SIHTASUTUS

TEGEVUSARUANNE 2023

Sisukord

1. Organisatsiooni arendamine
2. Antidoping (testimine)
3. Koolitamine ja teavitamine
4. Spordivõistlustega manipuleerimine
5. Väärkohtlemise ennetamine (sporditurvalisus)
6. Spordivõistluste turvalisus
7. Uurimistegevus
8. Rahvusvaheline koostöö

1. ORGANISATSIOONI ARENDAMINE

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus (lühendina **EADSE**) põhikiri ja asutamisoskus kinnitati 06.09.2019, registrisse kanti 18.09.2019 **registrinumbriga 90014804**. Sihtasutus käsitleb enamasti spordi pahupoole probleeme, sh doping, kokkuleppemängud, väärkohtlemine, spordivõistluste turvalisus, spordieetika jm.

EADSE ja senise SA Eesti Antidoping (EAD) **ühinemine jõustus 22.09.2021** Tartu Maakohtu registriosakonna määrusega S 50128633 / 3.

Töötajad ja töökeskkond

2023.a. 31. detsembril olid EADSE-s täidetud järgmised koosseisulised töökohad (6,25):

- 1) juhatuse liige 1,0
- 2) testijuht 1,0
- 3) koolitusjuht (koordinaator) 1,0
- 4) sporditurvalisuse (väärkohtlemise ennetustegevuse) koordinaator 1,0
- 5) bürooassistent 1,0
- 6) sporditulemuste manipuleerimise ennetustegevuse koordinaator 0,5
- 7) juhtivuurija 0,75 (sh 0,25 PPA-s)

Lisaks põhikohaga töötajatele tegutses töövõtu korras 10 testijat, proviisor ning kaks testimistegevuse konsultanti.

Töötajatele toimus erinevaid koolitusi nende vajadustele ja tööandja võimalustele vastavalt. Kaks töötajat kaitsesid 2023.a. magistrikraadi. Kõigi töötajatega viidi läbi arenguveestlused.

Aasta jooksul toimus 2 nõukogu koosolekut (19.01; 28.06)

2. ANTIDOPING (TESTIMINE)

Alates 01.04.2023 asus EADSE kuulutatud avaliku konkursi kaudu testijuhina tööle senine koolitustegevuse koordinaator Marit Jukk.

2.1. Testiplaani elluviimine

2023. aastal koguti EADSE poolt **380 dopinguproovi** ning lisaks rahvusvaheliste spordialaliitude tellimisel **107 dopinguproovi, kokku 487**.

Dopinguproove koguti **313 sportlaselt**, kellest 230 on Eesti sportlased (2022- 353; 2021- 544).

WADA akrediteeritud laboritesse saadeti analüüsimiseks kokku **487** (2022- 411; 2021- 544) **dopinguproovi** (uriini- ja vereproovid). 217 dopinguproovi koguti võistlusväliselt ning 270 võistlusesiselt. Lisaanalüüse (GHRFs, ESAs, GHs) telliti 93 korral.

EADSE testis kokku 37 erineva spordiala (2022- 37, 2021-35; 2020-30; 2021-24) sportlasi. Aasta jooksul teostati dopingukontrolli kokku 64 võistlusel.

Esmakordselt teostati dopingukontrolli Eesti sportlase seas spordialadel nagu: rull-iluuisutamine, padel, kujundujumine, jäähoki, taipoks, BMX freestyle.

Dopinguvastaste reeglite rikkumisi (ADRV) 2023. aastal (nagu ka 2022) ei olnud. Asukohainfo esitamise kohustuse rikkumisi oli 11 (2022-12; 2021- 11; 2020- 9; 2019- 22).

Rahvusvahelisele Spordiarbitraaž CAS tegi 20.10.2022 otsuse, kus lükkas tagasi **Heiki Nabi** apellatsiooni talle 2021.a. Eesti dopinguvastase distsiplinaarkolleegiumi poolt määratud 2-aastase võistluskeelu kohta. H.Nabi kaebas CAS otsuse edasi Šveitsi Föderaaltribunalile (kus EADSE oli kostjaks), kes oma 13.03.2023 otsusega lükkas kaebuse samuti tagasi.

2.2. Euroopa mängudel osalevate sportlaste testiplaani elluviimine

Lisaks tavapärasele testis EADSE Poolas toimunud Euroopa Mängudele minevate sportlaste seast kokku **14 sportlast 9 spordialal** - padel, moodne viievõistlus, BMX Freestyle, laskesport, taipoks, kujundujumine, lauatennis, vibu, kergejõustik.

2.3. Rahvusvaheliste tellimuste ja Eesti spordialaliitude tellimuste täitmine

- AIU (*Athletics Integrity Unit*) – 3 rahvusvahelist kergejõustikuvõistlust Eestis + Tallinna Maraton;
- *World Triathlon* – IRONMAN Tallinn;
- IPF (*International Powerlifting Federation*) – Euroopa meistrivõistlused jõutõstmises;
- EIJF (*European Judo Federation*) – Judo MK-etapp.

Eesti tiitlivõistlustele telliti **30 spordialaliidu poolt 71 dopinguproovi** (2022 – 28/78).

2.4. Registreeritud testimisbaas

2023. aastal loodi EADSE registreeritud testibaasi (RTP) kõrvale nn „testimisbaas“ (TP). TP sportlased peavad sarnaselt RTP sportlastele esitama asukohainfo, kuid ei pea esitama 60-minutilist ajavahemikku, kus sportlane peab olema kättesaadav võistlusväliseks testimiseks.

2023. aasta lõpul **kuulus RTP-sse 45 ning TP-sse 18 sportlast** (kokku 63). Kuna RTP sportlaste seas leidub ka neid, kes elavad välismaal, teostati koostöös asukohariikide antidopingu agentuuridega 10% võistlusvälistest testimistest väljaspool Eestit.

2.5. Kuiva veretäpi testimismeetod (DBS)

2023. aasta lõpus käivitati ka nn kuiva veretäpi testimismeetod (DBS), kus Eesti sportlastelt koguti 4 proovi. Antud uudse testimismeetodi olemusest saab lähemalt lugeda siit: <https://eadse.ee/2023/11/20/antidoping-kuiva-veretapi-testimismeetod-dbs/>.

2.6. Dopingukontrolliametnikud (DCO-d)

EADSE-l on **6 akrediteeritud dopingukontrolliametnikku**, kes on lisaks EADSE akrediteeringule ka rahvusvahelise testimisagentuuri (ITA) akrediteeritud testijad. Lisaks tegutseb **4 akrediteeritud testija assistenti**. Kolm EADSE testijat osalesid edukalt dopingukontrolli meeskonnas Euroopa Mängudel Poolas. Aasta jooksul toimus 3 testijate koolitusseminari – 11.08; 06.-08.09; 15.12.

2.7. Paberivaba testimine

EADSE võttis juba 2022.a. kasutusele paberivaba testimissüsteemi *WADA DCO Central*, mis paraku, ei sobi suuremamahuliste või samaaegsete testimiste puhul. Seetõttu võeti 2023.a. kasutusele PWC poolt pakutav kvaliteetsem, tasuline programm *MODOC*.

2.8. EADSE dopingukontrolliametnike juhend 2024

Arvestades, et EADSE testijad on ka rahvusvahelise testimisagentuuri ITA akrediteeritud testijad, töötati ITA juhendi baasil välja EADSE dopingukontrolliametnike/testijate eestikeelne uus ja mahukas juhend.

2.9. Koostöö NAPMU ja teiste NADODEGA

Koostöö WADA akrediteeritud sportlaste bioloogilise passi uurimisüksuse NAPMU-ga toimub iga-aastaselt sõlmitava koostöölepingu alusel. NAPMU annab dopinguproovide analüüsi tulemustele omapoolseid eksperthinnangud (sh ATF, ABP, steroidi- ja hematoloogiline pass) ja testimissoovitusi.

Eesti sportlastele on tellitud dopinguproove ka nende viibimisel teistes riikides, sh Läti, USA, Itaalia, Taani, Norra, Holland, Austria, Hispaania, Portugal, Šveits.

EADSE korraldas 06.-08. septembril 2023 Käärikul *II Balti NADO Symposium* koostööseminari, kus lisaks asutuste töötajatele osalesid ka Eesti, Läti ja Leedu testijad.

ERASMUS+ töövarjutuse projekti raames külastati Läti, Soome, Taani ja Norra NADO-sid ja saadi üliväärtuslikke koostöökogemusi.

Jätkati koostöökokkulepet Ukraina NADO-ga testimaks sportlasi, kes elavad/treenivad Eestis.

2.10. WADA Code Compliance küsimustiku täitmine

Iga 4 aasta tagant läbiviidav (eelmine 2018) WADA Code Compliance küsimustik(CCQ) on EADSE poolt täidetud ja kooskõlas WADA tagasiside ja parandusettepanekutega täiendatud.

2.11. Eriluba TUE

Esitati 30 TUE-teemalist päringut ja 15 TUE taotlust, millest rahuldati 7.

3. KOOLITAMINE JA TEAVITAMINE

3.1. EADSE kontaktõppe koolitused

Seoses senise koolitustegevuse koordinaatori siirdumisega testijuhiks alates 01.04.2023 rakendati uus koordinaator alates 01.08.2023.

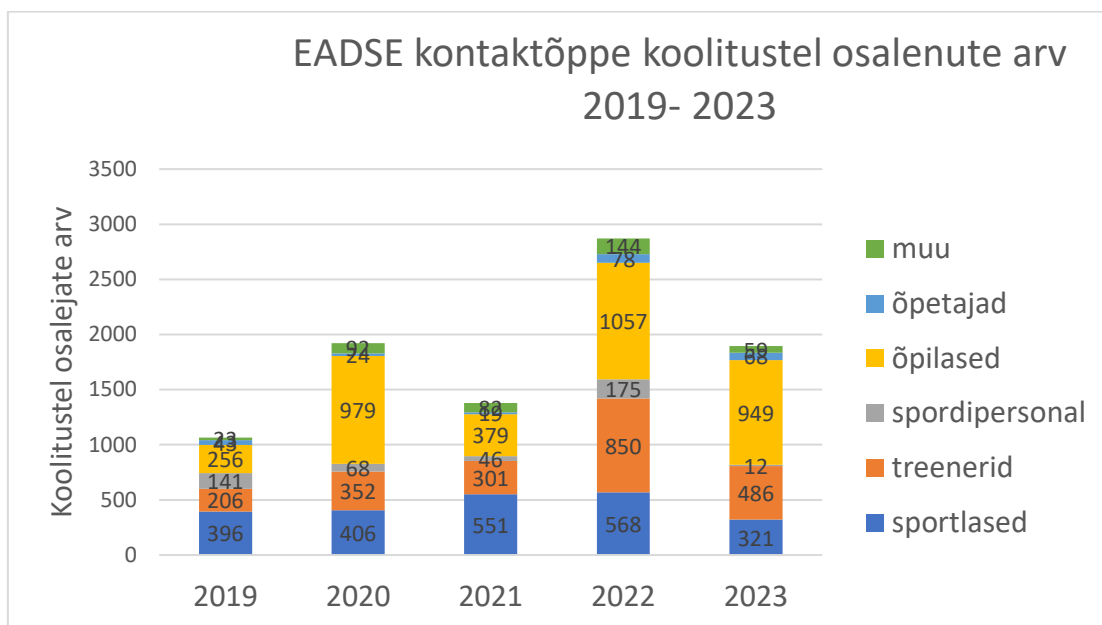
2023. aastal toimus kokku **47 kontaktõppe koolitust**, sh 21 antidopingu ja 26 sporditurvalisuse (väärkohtlemise ennetamise) koolitust. Spordialaliidud tellisid kokku **30 koolitust** (21 erinevat alaliitu). Lisaks tellisid spordiklubid ja maakondade spordiliidud kokku 17 koolitust. Antidopingu koolitused põhinevad WADA koodeksi 18.2 koolitustegevuse teemadel. Koolituste sisu on kohaldatud vastavalt sihtrühmale ja nende vajadustele.

23.-30. septembril toimus **Euroopa Spordinädal** (*European Week of Sport*), mille raames viis EADSE traditsiooniliselt läbi külalistunde üldhariduskoolides üle Eesti, sel aastal kokku 10 korral. 7.-12 klassi õpilastele tutvustati lähemalt ausa mängu väärtusi ja põhimõtteid ning kuidas märgata ja ennetada kiusamist spordis.

Kokku osales eelnimetatud koolitustel **1895 isikut**, sh **321 sportlast**, **486 treenerit ja muud spordipersonali** (spordijuhid, abipersonal spordis, meditsiinipersonal), 47 kohtunikku ning 12 rotariaani. Lisaks 949 üldhariduskoolide õpilast ja 68 õpetajat olid koolitatud spordinädala raames. Võrreldes 2022. aastaga on kontaktkoolituste arv langenud kuid seda seoses suure osa õppijate siirdumisega e-koolitustesse, kus osalejate arv tõusis kõikides sihtrühmades (treenerid, tugipersonal, sportlased).

Osaleti kultuuriministeeriumi poolt läbiviidud **dopingu leviku uuring** Eesti tippspordis ettevalmistamisel. Uuring andis väärtuslikku infot antidopingu koolitustegevuse edasiseks kavandamiseks. Ligi pooled vastanutest on läbinud antidopingu alase, kas kontakt- või online koolituse. Läbinutest on 70% osalenud EADSE pakutud koolitusel. Spordialade võrdluses on antidopingu alase koolituse läbinuid enim kergejõustiku (88%), võrkpalli (85%) ja cheerleadingu/tantsuspordi/võimlemise (82%) sportlaste ja tugipersonali seas. Seni koolitustel mitte osalenuid on enam kulturismi/fitnessi (86%), ujumise (80%), käsipalli (75%) ja lauatennise/sulgpalli/tennise (69%) esindajate seas.

Spordialad nagu kulturism ja fitness, ujumine ning rattasport on WADA hinnangul dopingu kasutamise osas kõrgema riskiga, mistõttu seatakse nendel aladel 2024. aasta eesmärgiks suurendada antidopingu koolituste arvu ja tõsta teadlikust.

Joonis 1. EADSE poolt läbiviidud kontaktõppe koolitused ja osalejad perioodil 2019-2023

3.2. EADSE veebipõhised koolitused

2023. aasta jooksul EADSE poolt pakutavale e-kursustele registreerus (kes pole veel lõpuni läbinud) kokku **1090** inimest. Kursuste läbinute arv on eelmise aasta võrdluses oluliselt tõusnud.

3.2.1. Antidopingu e-kursus

Koostöös *Triagonali*’ga välja arendatud e-kursuse läbinute arv oli 2023.a. **kokku 527**, sh 480 sportlast, 153 treenerit, 13 meditsiintöötajat, 29 tugipersonali liiget ja 4 lapsevanemat. Kursustele registreerunuid oli kokku 679.

EADSE soovitatud spordialaliitudele tungivalt, et teha antidopingu e-kursus kohustuslikuks kõikidele rahvusvahelistele tiitlivõistlustele minevatele noorsportlastele. Kokkuleppel EOK-ga on EADSE antidopingu kursuse läbimine kohustuslik Noorte Olümpiamängudele minevatele sportlastele (sh Ganwong 2024).

Kursus lõpeb testiga ja selle sooritamise eelduseks on kursuse läbimine vähemalt 80% mahus. Test koosneb 10 küsimusest, mis valitakse juhuslikult 100 küsimuse hulgast, seega mitme sooritamise järel küsimused ei tohiks korduda. Eduka sooritamise järel on võimalik alla laadida nii eesti- kui ka ingliskeelne sertifikaat. Treeneritele tagab kursuse läbimine 2 täienduskoolituse arvestustundi.

3.2.2. Kokkuleppemängude ennetamise e-kursus

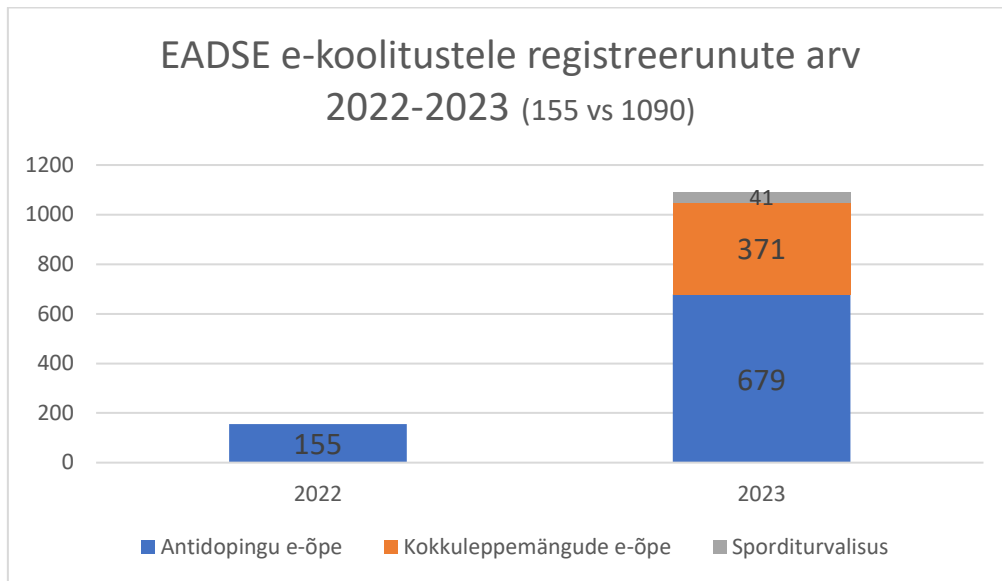
EADSE pakub koostöös Sportradariga väljatöötatud e-kursust nii eesti, inglise kui ka vene keeles. Kursuse läbimine võtab aega umbes 40 minutit ning see koosneb 6 moodulist, millele lisanduvad sissejuhatus ja kokkuvõte. Iga moodul lõpeb kontrollküsimustega ning kursuse lõpus väljastatakse ka sertifikaat.

2023.a. läbisid kursuse kokku **19 spordiala 318 inimest** sh 255 sportlast, 49 treenerit, tugipersonali ja spordijuhti ning 4 lapsevanemat. Registreerunuid 371. Treeneritele tagab kursuse läbimine ühe täienduskoolituse arvestustunni.

3.2.3. Väärkohtlemise ennetamise e-kursus.

Unikaalne, EADSE sisendiga alapärane e-kursus töötati välja EADSE ja koolitusdisainer Helina Loor’i koostöös ning avati 2023.a. detsembrikuus, läbis 12 inimest ning 41 on registreerunud.

2023. aasta lõpus käivitus väärkohtlemise ennetamise e-kursus. Kursus aitab väärkohtlemist märgata, sellesse sekkuda ning seda ennetada ning koosneb kolmest moodulist koos alateemadega. Treeneritele tagab kursuse läbimine 2 täienduskoolituse arvestustundi

Joonis 2. EADSE e-koolitustele registreerunute arv aastatel 2022-2023

3.3. WADA ADEL e-kursused

Aastatel 2021- 2023 on WADA ADEL **39 erinevat kursust** läbitud kokku **1643** korda, mis on väga hinnatav saavutus.

Suurima osalusega oli kursus „*Athletes Guide to the 2021 Code*“, mida läbiti 510 korda.

Veidi vähem, 495 korda on läbitud kursust „*ADEL for International Level Athletes*“. Kursust „*Athlete and Athlete Support Personnel Guide to the List 2022*“ on läbitud 78 korda.

EADSE Registreeritud Testimisbaasi (RTP) sportlastele, st tipp sportlastele, on kohustuslik läbida WADA ADEL kursus „*ADEL for Registered Testing Pool Athletes*“, mis on perioodil 2021-2023 läbitud kokku 89 korral.

Tugipersonali kursust „*Athlete and Athlete Support Personnel Guide to the List 2023 (English)*“ on 2023. aastal läbitud 181 korral. Sportlaste kursust „*Talented Athletes Competing Internationally*“ läbis 2023. aastal 31 sportlast.

Osa Eesti spordialaliitudest on antidopingu e-koolituse (rahvusvahelise alaliidu koolituse või ADEL) läbimise teinud kohustuslikuks kas litsentsi taotlejatele või rahvusvahelistele tiitlivõistlustele osalevatele sportlastele, sh Eesti Rulluisuliit, Eesti Jalgratturite Liit, Eesti Laskesuusaliit, Eesti Saalihoki Liit, Eesti Võrkpalli Liit, Eesti Uisuliit . Euroopa Kergejõustikuliidu unikaalset, eestikeelset antidopingu kursust kasutab Eesti Kergejõustikuliit.

3.4. Teavitustöö EADSE kodulehel ja Facebookis:

2023. aastal avaldas EADSE oma [veebilehel](#) **28** uudist ning EADSE Facebooki [kontol](#) **67** postitust (2022 – **56**).

EADSE Facebooki lehe jälgijate arv oli 2023 aasta lõpus **735**. Aasta jooksul pälvis suurimat tähelepanu postitus „*Ravimid ja sport*“ ja „*Ausa spordi eeskujud*“.

Tegevusvaldkondade järgi jagunesid EADSE veebilehe uudised ja FB postitused alljärgnevalt:

- antidoping 10/24
- sporditurvalisus 10/16
- kokkuleppemängud 4/9
- muu (töötajate tutvustus jm) 4/10

3.5. Ravimiotsing

EADSE-l on lepinguline proviisor, kes haldab ja uuendab [Ravimiotsingu](#) moodulit ning kes vastab laekunud päringutele ravimite, toidulisandite jm kasutamise riskide kohta, samuti koordineerib ravimite kasutamise eriloa andmise (TUE) komisjoni tööd.

2023. aastal tehti Ravimiotsingus ligi 10 000 päringut. Populaarseimateks (üle 50) päringuteks olid Sudafed, Paracetamol, Theraflu, Ventolin, Coldrex, Avamys, Symbicort, Otrivin ja Sinupret

Symbicort ja Ventolin on keelatud nii võistlussiseselt kui -väliselt, Sudafed ja Theraflu ND/NT/SN sisaldavad toimeainet pseudoefedriin, mistõttu on antud ravimite tarvitamine keelatud võistlussiseselt.

4. SPORDIVÕISTLUSTEGA MANIPULEERIMINE

EADSE täidab vastavalt Kultuuriministeeriumi ja EADSE vahel sõlmitud halduslepingule **riikliku kontaktpunkti** ülesanded, sh:

4.1. Kogub ja edastab asjaomastele organisatsioonidele ja asutustele spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitlusega seotud teavet.

EADSE-s on rakendatud seni 0,5 töökoormusega spordivõistlustega manipuleerimise ennetustegevuse koordinaator Kalle Roos, kes kogub vastavat informatsiooni ning vajadusel jagab teavet asjaomaste asutustega. Töökoormus on päev-päevalt suurenenud (sh kokkuleppemängude juhtumid) ja on kindlasti üle 0,5, mistõttu valdkonna katmiseks oleks vajadus rakendada täiskohaga töötaja.

4.2. Koordineerib spordivõistlustega manipuleerimise vastast võitlust.

Koostöös Sportradariga valmis 2022 lõpul kolmes keeles (EST, ENG, RUS) spordivõistlustega manipuleerimise teemaline e-koolituse platvorm/kursus, mis koosneb lisaks sissejuhatusetele ja kokkuvõttele 6 moodulist: spordikihlveod, kokkuleppemängud, siseinfo, vale käitumine, enesekaitse ja tagajärjed. Koolituse läbimisel saab seda tõendava 1 akadeemilise tunni mahus tunnistuse. Koolituse keskkonda registreeris ja sisenes 2023. aastal 371 isikut, kellest koolituse läbis ja sai tunnistuse 318 isikut. Seni on koolituse on oma tippliigadele kohustuslikuks teinud Eesti Võrkpalli Liit.

EADSE on koostöös EOK-ga valinud ja ROK-i poolt kokkuleppemängude ennetamise sportlassaadikuks kinnitatud ning koolitatud (*IOC Believe in Sport Ambassador*) endine tippvõrkpallur Kert Toobal, kelle osalusel loodi kokkuleppemängude ohtusid tutvustav video.

Eesti keelde on tõlgitud ROK-i spordivõistlustega manipuleerimise ennetamise koodeks ning selle rakendamise näidisreeglid. Näidisreeglid on kohandatud eesti spordi olukorrale ning neid on korduvalt tutvustanud kõigile spordialaliitudele tungiva soovitusel need rakendada.

2023. aasta lõpu seisuga oli EOK liikmeks 68 spordialaliitu, kellest mingisugusedki reeglid spordivõistlustega manipuleerimise vastaseks võitluseks on rakendanud 45-l ning 23-l reeglid puuduvad.

2023. aastal algas Erasmus+ projekt IntegriSport 3.0, mida juhib CSCF Foundation for Sport Integrity ning mille üheks partneriks on ka EADSE. Lisaks Eestile on partnerid riikidest nagu Austria, Bulgaaria, Hispaania, Holland, Kreeka, Rumeenia ja Šveits. Projekti fookuses on lisaks spordivõistlustega manipuleerimise temaatikale ka e-sport ja selle reguleerimine ning võimalikud manipuleerimised e-spordis. Aasta jooksul toimusid kohtumised partneritega ning vestlused asjaomaste organisatsioonide esindajatega Eestis.

4.3. Võtab vastu, koondab ja analüüsib teavet tavatutest ja kahtlastest, Eestis toimuvate spordivõistluste kohta sõlmitud kihlvedudest ning edastab vajaduse korral hoiatusi.

Koostöös Sportradari, ULIS-e (*United Lotteries for Integrity in Sports*, endine GLMS) ja IBIA-ga (*International Betting Integrity Association*) saab EADSE automaatseid spordikihlveopanustamise hoiatusi ning manuaalseid raporteid kahtlasena tunduvate Eestis toimuvate võistlustulemuste kohta. Kahtlustest teavitatakse asjaomaseid spordialaliite. 2023. aastal sai EADSE ULIS-elt automaatseid võistluseelseid nn punaseid hoiatusi 11 ja kollaseid hoiatusi 66.

Sportradariga koostöölepingu järgi on alates 2021.a. oktoobrikuust Eestis jälgimise all jalgpalli, korvpalli, käsipalli, võrkpalli, jäähoki, sulgpalli, saaljalgpalli ja rannajalgpalli võistlused.

2023.a. detsembris võeti EADSE, kui Eesti riiklik kontaktpunkt, ULIS-e ametlikuks liikmeks.

EADSE tegi kokkuleppemängude juhtumite lahendamisel koostööd 3 spordialaliiduga, kellest üks ei võtnud juhtumit kahjuks väga tõsiselt, ülejäänud kahega on koostöö sujunud.

Juhtumitest on üksikasjalik info edastatud ka Politsei- ja Piirivalveametile, kes algatas ühe juhtumi suhtes ka menetluse.

EADSE on kohtunud Eesti Hasartmängude Korraldajate Liidu esindajatega ja koostöövorm on loodud läbi e-kirjavahetuse.

4.4. Edastab teavet võimalike rikkumiste kohta riigiasutustele, spordiorganisatsioonidele või spordikihlvedude korraldajatele.

EADSE on edastanud kahtlaste võistlustulemuste info asjaomastele spordialaliitudele ning ka spordikihlvedude korraldajatele. Lisaks on saadud info edastatud ka Politsei- ja Piirivalveametile.

4.5. Teeb koostööd kõigi organisatsioonide ja asjaomaste asutustega riigisisel ja rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas teiste riikide kontaktpunktidega.

Riigisisene koostöö toimub arvukate spordialaliitudega, kultuuriministeeriumi, justiitsministeeriumi, Eesti Hasartmängude Korraldajate Liidu ja Politsei- ja Piirivalveametiga.

Rahvusvaheline koostöö toimub läbi Euroopa Nõukogu juures tegutseva *Group of Copenhagen*'i riikidega, kes on allkirjastanud Euroopa Nõukogu Macolin'i konventsiooni.

EADSE on EOK ja Rahvusvahelise Olümpiakomitee (ROK) kokkuleppel spordivõistlustega manipuleerimise valdkonnas ka ROK-i kontaktpunktiks (*Single Point of Contact* ehk *SPOC*) Eestis ning on osalenud mitmetel ROK-i poolt korraldatud seminaridel ja koolitustel, sh teinud nendel EADSE poolseid esitlusi.

5. VÄÄRKOHTLEMISE ENNETAMINE (SPORDITURVALISUS)

Alates 01.08.2022 rakendati tööle täiskohaga sporditurvalisuse ennetustegevuse koordinaator Ilona Kivisik, kes jagab teavet asjaomaste organisatsioonide ja asutustega. Kokkuvõtte aluseks on koodinaatori ametijuhendi punktid.

5.1. Kogub ja edastab asjaomastele organisatsioonidele ja asutustele mis tahes teavet, mis on seotud väärkohtlemise ennetavate tegevustega.

Spordiorganisatsioonide teavitamine, sh

- 1) info lasteombudsmani infomaterjal lastevanematele „Turvaline sport“; kohta;
- 2) info väärkohtlemise ennetamise, juhtumite lahendamise ja teavitamise e- kursuse valmimise kohta;

- 3) uudiste koostamine ja levitamine sporditurvalisuse teemadega seonduvate (kodulehel ilmunud artiklid: „Ausa spordi eeskujuks valiti Natalja Inno“, „Täna tähistatakse rahvusvahelist spordi arengu ja rahu päeva“, „Hea kiusamisvaba spordipere“, „Kuidas lahendada edukalt konfliktsituatsioone“, „Õnnelik spordilaps“ (raamatu soovitus), „EADSE pälvis lastekaitsepäeval eripreemia“, EADSE pälvis Eesti Vabariigi presidendi ja justiitsministri vägivallaennetuse tunnustusauhinna“, „Sporditurvalisuse eest vastutavad nii treenerid kui lapsevanemad“, lisaks Facebookis avaldatud uudised;
- 4) koostöös Sotsiaalkindlustusametiga toimus lastekaitsetöötajate koolitamine.

5.2. Koordineerib väärkohtlemis vastaseid ennetustegevusi.

EADSE poolt väljatöötatud näidisjuhendi spordiorganisatsioonidele „Vaimset, füüsilist või seksuaalset turvalisust ohustavate olukordade ennetamise ning juhtumitele reageerimise, teavitamise ja lahendamise kodukord“ on teadaolevat vastu võtnud 12 spordialaliitu. Jätkub selgitustöö ja nõustamine juhendi rakendamiseks.

Lõpetati 2022. aastal alustatud koostöökohtumised spordialaliiduga, kus lepiti kokku väärkohtlemise koolitus- jm ennetustegevused ja määratud kontakt(usaldus)isikud, kelleks peamiselt on alaliidu peasekretär. Aastatel 2022- 2023 toimus kokku toimus 46 koostöökohtumist. Valmis EADSE tellitud ja Tartu ülikooli psühholoogia instituudi teostatud „Turvalise spordi seireuuring Eestis“. Uuringus mõõdeti väärkohtlemise häirivust ja sagedust.

Toimus koostöö sotsiaalministeeriumiga võimaliku uue projekti „Turvalise spordikultuuri edendamine vanemahariduse valdkonnas“ käivitamise teemal, mille eesmärk lastevanemate teadlikkuse tõstmine. Projekti käivitamise eelduseks on teadusuuringu läbiviimine, mille alusel töötatakse välja sekkumismeetmed. EADSE on projekti juhtgrupi liige, kelle peamiseks ülesandeks on projekti rakenduslik pool (koolituste läbiviimine, e-kursuse loomine lastevanematele).

Jätkub uuendatud käitumisjuhendite ja posterite „Turvalise spordi nimel“ levitamine spordiklubides, spordisaalides, koolitustel.

Koostöö Spin+ projektiga, mis hõlmab endast projekti levitamist treenerite seas, kellel esineb keerulisi sotsiaalseid/emotsionaalseid konflikte treeningutel.

Koostöö Lastekaitse Liiduga (eesmärk lastekaitse töötajate teadlikkuse tõstmine) koostöös Sotsiaalkindlustusametiga „Teenusedisain“ projektis (sh omavaheline infovahetus, andmekaitse, lastekaitse spetsialisti kaasamine, võrgustiku loomine jm). Projekti raames valmisid üheleheküljelised infomaterjalid (onepager'id) „Spordikaitse“, „Meeldetuletus treeneritele“, „Meeldetuletus lastekaitsetöötajale“, „Meeldetuletus huviharidusetöötajale“.

Koostöö õiguskantsleri laste heaolu nõunikuga, et ühiselt koostada infomaterjal lastevanematele - ilmus 01.06.2023.

Koostöö väärkohtlemise juhtumite lahendamisel

Koostöö Eesti Eriolümpia Erasmus+ projektiga, mille käigus töötati koostöös erinevate riikidega välja erivajadustega inimeste sportimise sporditurvalisust puudutavad poliitikasoovitused.

01. juunil tunnustati Presidendi roosiaias mh ka EADSE-t ühiskonnas olulise teema tõstatamisel ja eestvedamisel (väärkohtlemise ennetamise spordis).

30. septembril tunnustas justiitsministeerium mh ka EADSEt vägivallaennetuse tunnustusauhinnaga.

Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse tellimisel koostati treenerite tasemekoolituse üldosa III ja IV taseme õppematerjalidesse väärkohtlemise ennetamise teemalised peatükid.

5.3. Võtab vastu, koondab Eestis toimepandud väärkohtlemis juhtumeid.

EADSE sekkumist on vajanud mitmed juhtumid, mille lahendamisel osutati ekspert- ja menetlusabi spordialaliitudele ning üksikavaldajatele.

Kavas on väärkohtlemise juhtumite registreerimise ja menetlemise registri loomine, millega seoses on kohtunud Soome kolleegidega SUEK-ist ja vahetatud sellealast kogemust.

Käivitati varasema Vihjeliini asemel uus ja uudne, erineva konfidentsiaalsuse tasemega avaldamist võimaldav Spordivalvur kolmes (eesti, inglise, vene) keeles.

5.4. Teeb koostööd kõigi organisatsioonide ja asjaomaste asutustega riigisisel ja rahvusvahelisel tasandil.

Riigisisene koostöö toimub erinevate organisatsioonidega, sh spordialaliidud, sotsiaalministeerium, kultuuriministeerium, justiitsministeerium, PPA, lastekaitse, sotsiaalkindlustusamet/lastekaitse/lasteabi jt.

Koostöös Sotsiaalkindlustusametiga korraldati koolitusi treeneritele (lapse heaolu tagamine ja väärkohtlemise ennetamine spordis).

Koostöö president Kersti Kaljulaid Fondiga (sh lähisuhtevägivalla ennetamise teemaline töötuba ja konverents).

Osaleti erinevatel koostöökohtumistel, sh VEKO (kus toodi välja, et sport on teinud suured sammud väärkohtlemise ennetamise suunas), lastekaitse suvekool (treenerid ja lastekaitsetöötajad).

6. SPORDIVÕISTLUSTE TURVALISUS

6.1. Koostöö kultuuriministeeriumiga.

01.02.2020 jõustus Eesti Vabariigi suhtes „Jalgpallivõistlustel ja teistel spordiüritustel turvalisuse, julgeoleku ja teenindamise lõimitud lähenemisviisi käsitlev Euroopa Nõukogu konventsioon" (T-S4). Antud konventsiooni ratifitseerimise seletuskirjas on nenditud, et eraldi antud strateegiat ei ole, kuid osapooled juhivad Eestis kehtivad õigusaktidest (spordiseadus, korraldusseadus), samuti kohaliku omavalitsuse üksuste õigusaktidest, mis reguleerivad spordiürituse korraldust ja kooskõlastusprotsessi. Antud meetmeid hinnati tol hetkel piisavaks. Lisaks toodi antud seletuskirjas välja, et „Politsei- ja Piirivalveametil hetkel kirjalikku strateegiadokumenti sporditurvalisuse suhtes ei ole ning amet juhindub oma tegevuses spordiseadusest, EL jalgpalli käsiraamatust ja teistest rahvusvahelistest dokumentidest, sh EL ja Euroopa Nõukogu erinevad soovitused jne.

Kultuuriministeerium toel asutas Eesti Olümpiakomitee 2019. aasta septembris Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE), kelle üks põhikirjalisi eesmärke on muuhulgas aidata kaasa spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele. 2020. aasta lõpus toimus ka kohtumine EADSE, PPA ja Kultuuriministeeriumi esindajate vahel, kus arutati antud konventsiooni ja konventsiooni rakendamist.

6.2. Kavandatud tegevused

EADSE'l on antud valdkonnas kavanatud järgmised tegevused.

6.2.1. Spordivõistluste turvalisuse Euroopa konventsiooni T-S4 temaatika teadvustamine ning koostöö osapooltega (sh Euroopa Nõukogu, konventsiooni (juht)organid, KuM, spordialaliidud, politsei, omavalitsused jt), teavitustegevus spordiorganisatsioonides jm.

6.2.2. Koostöö spordialaliitudega (koolitus, nõustamine) konventsiooni sätete rakendamiseks.

Seni on teema kaetud Eesti Jalgpalli Liidu, politsei ja kultuuriministeeriumi koostööna. EADSE-t EN konventsiooni rakendamisse ja Eestis toimuvasse pole seni kaasatud. Peale jalgpalli pole teised spordialad konventsiooniga arvatavasti kursis ega pole midagi ette võtnud. Vajalik oleks korraldada osapoolte ajurünnak, sh EADSE rolli ja volituste kokkuleppimine. 2023. aastal sellist koostöökohtumist veel ei korraldatud.

7. UURIMISETEGEVUS

2022.a. rakendati EADSE's 0,75 koormusega juhtivuurija Remo Perli ning käivitus EADSE uurimisüksus, kuhu kuuluvad juhtivuurija ning uurimisse on kaasatud ka kaks EADSE koordinaatorit – Kalle Roos ja Ilona Kivisik, kellel mõlemal sellealane kogemus olemas. Samuti on vajadusel kaasatud juhataste liige.

Juhtivuurija osales spordiseaduse, ülespordiliste reeglite, karistusseadustiku eelnõude aruteludel, samuti aruteludel õiguskantsleri kantseleis. Samuti osales spordialaliitude seminaridel ja kaheksal erineval tööalasel välislähetusel.

Juhtivuurija eestvedamisel töötati välja senise Vihjeliini edasiarendusena uus ja kolmes keeles (eesti, inglise, vene) teavitamiskeskond Spordivalvur.

EADSE viis läbi nõustamisi ja spordialaliite palvel uurimisi kokku 20 spordialal.

Juhtivuurija viis läbi nõustamisi ja uurimisi ja erinevate erinevatel teemadel ja spordialadel sh kergetõustik, male, laskesuusatamine, suusatamine, võrkpall, sõudmine, lauatennis, vehklemine, korvpall, ujumine, võimlemine, jalgpall.

Osaleti mitmetel konfliktide lahendamise koosviibimistel.

8. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

EADSE töötajad osalesid iNADO, WADA, Euroopa Nõukogu (sh CAHAMA, T-Do, Copenhagen Croup, T-4), Rahvusvahelise Olümpiakomitee jt rahvusvaheliste organisatsioonide töökoosolekutel ja koolitustel.

Euroopa Nõukogule esitati iga-aastane antidopingu valdkonna aruanne/küsimustik ja täiendati WADA'le üle 4 aasta täidetavat *Code Compliance* küsimustik-aruannet. WADA tagasiside ja ettekirjutuste alusel viidi sisse parendusmeetmed.

ERASMUS+ koostöö

EADSE töötajad osalesid aastatel 2022-2023 ERASMUS+ õpirände projektis, mille raames toimusid õppereisid Soome, Läti, Taani ja Norra antidopingu organisatsioonidesse (NADO-desse) ja laboritesse. Projektil oli väga positiivne mõju nii töötajatele kui ka rahvusvahelisele koostööle. Suure tõenäosusega kutsutakse Baltimaad (sh Eesti) lähiajal (2024) Põhjamaade NADO-de võrgustiku partneriteks.

EADSE osales perioodil 2021-2023 Euroopa Liidu ERASMUS+ koostöö raames Suurbritannia, Kreeka, Portugali, Hollandi, Serbia ja Soome ülikoolidest ja terviseasutustest partneritega projektis „*Developing Positive Interventions against Performance Enhancement Drug Use in Recreational & Grassroots Sport – MINDFUL MUSCLES*“.

Projektil oli kolm põhieesmärki:

- 1) selgitada välja tõenduspõhised mõjutusvahendid ning nende abil tõsta harrastussportlaste igakülgset teadlikkust ohtude osas, mis kaasnevad sportlikku sooritusvõimet parandavate keelatud ravimite (ainete) tarvitamisega;
- 2) hinnata olemasolevaid ja töötada välja uusi veebipõhiseid enesejuhtivaid koolitusprogramme nii harrastussportlastele kui nende juhendajatele;

- 3) töötada välja WADA ja riiklike dopinguvastaste organisatsioonide (NADO-de) nõuetele ja vajadustele vastav innovatiivne ja tugevustel põhinev dopinguvastase koolitustegevuse poliitika ja praktikasoovitused.

EADSE osales projektis soovitude ja käsiraamatu väljatöötamisel ja tõlkimisel, tutvustamisel spordialaliitudele ning lõppdokumendi, sh poliitikasoovituste väljatöötamisel ja vormistamisel.

2023 a. käivitus koostöös *CSCF Sport Integrity Group*'ga ERASMUS+ projekt *IntegriSport 3.0*. Projekti eesmärgiks on hõlbustada rahvusvahelist koostööd ja tugevdada partnerorganisatsioonide suutlikkust võidelda spordivõistlustega manipuleerimise vastu. Projekti partneriteks on Austria, Kreeka, Hispaania, Rumeenia ja Bulgaaria kolleegid. Eesmärk on kaasata ka õiguskaitseorganeid ja õigusasutusi, sest neil on volitused spordivõistluste manipuleerimisega seotud kurjategijaid kohtu alla saata ja karistada, mis spordi juhtorganitel puudub.

Koostas Henn Vallimäe

28.03.2024

(Allikad: Marit Jukk, Julija Mõnnakmäe, Kalle Roos, Ilona Kivisik, Remo Perli)